

UVOD

TOOLBOX

Orodje za participacijo družin v okviru storitev predšolske vzgoje

Dragi bralec,

cilj pričujočega toolboxa je spodbujati znanje, razpravo in preizkušanje praks v zvezi s participacijo – še posebej družin in skupnosti – na področju storitev predšolske vzgoje in izobraževanja.

V prvi vrsti izhaja iz dela skupine strokovnih delavcev s pomočjo raziskovalcev in oblikovalcev politik v okviru strateškega partnerskega projekta Erasmus+, imenovanega EQUaP (Krepitev kakovosti predšolske vzgoje preko participacije). Preko opazovanja, razpravljanja in prisostvovanja pri dejavnostih participacije, so prakse preoblikovali v okviru formata, ki bi bil dostopen čim večjemu številu sodelavcev in bi ga bilo mogoče uporabiti v različnih učnih okoljih.

Bi radi zgradili močnejše partnerstvo s starši? Ali si vi in vaš vzgojiteljski zbor želite izvedljivih in realnih pristopov do součenja otrok in delovanja, razmišljanja in odločanja skupaj z družinami?

V pričujočem uvodu boste našli opis različnih vidikov, ki bodo morda uporabni pri spoznavanju in uporabi tega orodja na prilagodljiv način glede na vaše prioritete, interese in potrebe.

KRATKA PREDSTAVITEV TOOLBOXA EQUAP

Orodje, ki je predstavljeno v tem dokumentu, je osrednji produkt projekta EQUaP (Krepitev kakovosti predšolske vzgoje preko participacije), 3-letnega strateškega partnerskega projekta Erasmus+ (2014–2017), pri katerem so sodelovali strokovni delavci v vrtcih, javni in zasebni ponudniki storitev, raziskovalci in oblikovalci politik iz 11 partnerskih ustanov iz 7 evropskih držav (Italije, Švedske, Portugalske, Slovenije, Belgije, Latvije in Grčije).

Glavni cilj projekta je bil izboljšati kakovost predšolske vzgoje, in sicer s pomočjo spodbujanja praks participacije, pri katerih so udeleženi starši in družinski člani, ki otroke pospremiijo v izobraževalne ustanove in so, skupaj s strokovnimi delavci in upravljavci, soavtorji sistema vzgoje otrok.

Na ta način participacija družin postane dejavnik razvoja kakovosti predšolskih storitev, pri čemer ne smemo pozabiti na vključevanje in aktivacijo virov otrok, vodstva in skupnosti kot ključnih komponent celotnega sistema.

Natančneje so bili cilji projekta naslednji:

- 1 opredeliti, testirati in vključiti inovativne metode in prakse participacije, še posebno v kontekstu raznolikosti (socio-ekonomska in kulturna raznolikost, manjšine ipd.);
- 2 izboljšati sposobnosti strokovnih delavcev na področju strategij in pristopov za vključitev staršev, učenje iz izkušenj kolegov iz drugih evropskih držav;
- 3 izboljšati integracijo in interakcijo med različnimi komponentami sistema (otroki, strokovnjaki, raziskovalci, družinami in skupnostmi);
- 4 obravnavati vprašanje participacije v sistemu predšolske vzgoje kot procesa, ki postane bolj učinkovit s sprejetjem določenih kazalnikov kakovosti.

Pri projektu je v okviru transnacionalnih aktivnosti sodelovalo okoli 140 udeležencev, predstavnikov treh ključnih skupin strokovnjakov:

- predšolskih strokovnih delavcev in vodstva;
- predstavnikov lokalnih oblasti;
- raziskovalcev in izvajalcev usposabljanj.

Osrednja tri področja aktivnosti so bila sledeča:

- 1 raziskave, povezane s participacijo v sistemu predšolske vzgoje;

- 2 opredelitev in izmenjava najboljših praks s področja participacije in senčenje, ki so ga izvajali strokovni delavci v vrtcih z namenom ustvarjanja pogojev za navzkrižno preizkušanje in sprejetje praks s področja participacije znotraj partnerstva;

- 3 razviti kazalnike kakovosti, ki bodo primerni za obravnavo participacije kot procesa.

Enhancing **Q**UAlity in early childhood education and care through **P**articipation

MAKROFAZE PROJEKTA

2014-2017

PREGLED LITERATURE

DOLOČITEV KAZALNIKOV

SENČENJE

PREIZKUŠANJE PRAKS

PRIPRAVA TOOLBOXA

TESTIRANJE TOOLBOXA

KONČNA VERZIJA TOOLBOXA

NAMEN IN MOŽNA UPORABA TOOLBOXA

Namen pričujočega toolboxa je nadaljevati debato o procesih, projektih in praksah participacije v sistemu predšolske vzgoje in izobraževanja, povezanimi z njeno kakovostjo.

V toolboxu ne boste našli niti že pripravljenih receptov za posnemanje niti rešitev, ki bi ustrezale vsem, niti zbirke odličnih praks, povezanih z izzivi participacije, temveč priložnosti, da se poučite o izkušnjah in praksah participacije, ki lahko aktivirajo in podpirajo delo strokovnih delavcev z družinami in skupnostmi.

Toolbox je mogoče uporabljati na več načinov, odvisno od izkušenj in kontekstov, v katerih ga boste uporabljali. Kljub temu navajamo tri možne načine uporabe:

- Toolbox lahko uporabite, da se seznanite z eno ali več od 15 opisanih praks in jo/jih preizkusite v svojem kontekstu, tj. jo/jih prilagodite: oblikujete, ponovno umestite, opazujete in ocenjujete.
- Toolbox lahko nudi določen »format«, opisan v praksah participacije v nadaljevanju, s pomočjo katerega oblikujete, analizirate, krepite, preoblikujete, ocenjujete stare in nove prakse participacije v kontekstu/kontekstih, v katerem/katerih delate.
- Toolbox lahko služi tudi kot priložnost za razmislek, razpravo, debato o izzivih participacije tako v okviru določene delovne skupine v eni izmed storitev predšolske vzgoje in izobraževanja in/ali v okviru storitve, družin, oblikovalcev politik in članov skupnosti.

Ne glede na uporabo pričujoče zbirke orodij bi morali posebno pozornost nameniti vprašanju, ki spremljajo opise praks, saj lahko omogočijo razmislek in primerjalne procese vaših lastnih izbir ali izbir drugih pri načrtovanju izobraževalnih praks s področja participacije.

Toolbox EQUAP prav tako nudi prostor za refleksijo vzgojiteljskih zborov o tem, kaj je izvedljivo in pod katerimi pogoji, s čimer lahko premagajo odpor, ki pogosto prepreči spremembe in nove pristope k izvajanju ter spodbujanju izobraževanja in participacije pri storitvah predšolske vzgoje in izobraževanja.

V tem smislu lahko toolbox vidimo kot orodje za usposabljanje, uporabno pri odpiranju vprašanj v okviru vzgojiteljskih zborov o tem, kako lahko participacijo razumemo, umestimo v kontekst in uporabimo v praksi.

Toolbox na splošno predstavlja idejo, da se participacija odraža na različnih ravneh (organizacijski, upravljalni, izobraževalni, pedagoški in politični) in v povezavi z različnimi deležniki: otroki, njihovimi starši in, bolj na splošno, družinskimi člani, ki se vsakodnevno ukvarjajo z njihovim varstvom in vzgojo, vsemi strokovnjaki, udeleženi pri storitvah (vzgojitelji, pomočniki in drugi strokovni delavci, pedagoški koordinatorji, vodstvo vrtcev in uradniki itd.), ter ne nazadnje skupnostmi otrok, staršev in storitev oz. veliko družbeno mrežo, sestavljeno iz vseh deležnikov na istem ozemlju; drugimi izobraževalnimi storitvami za otroke, drugimi vrstami storitev iz vsake sosesčine in iz celotne skupnosti (OECD, 2012).

Toolbox zlasti temelji na pristopu do participacije, ki družine in vrtce obravnava kot zaveznike in soavtorje skupnega izobraževalnega sistema za otroka, v okviru katerega lahko razmišljajo, odločajo, načrtujejo in sodelujejo. Njihovo aktivno in dinamično sodelovanje je ključnega pomena ne le za rast in učenje otrok, temveč zlasti za demokratično sodelovanje v okviru skupnosti, v kateri lahko vsak uporabi svoja sredstva in prispeva k svobodni in odgovorni skupni vzpostavitvi izobraževalnega sistema za otroke, ki je v političnem, družbenem, pedagoškem in kulturnem interesu.

ANALIZA PREIZKUŠANJA PRAKS IN POVRATNE INFORMACIJE DELEŽNIKOV

Prakse, vključene v pričujočo zbirko orodij, so rezultat senčenja (izobraževalnih obiskov na delovnem mestu): gre za metodo usposabljanja na delovnem mestu, pri katerem udeleženec kot senca sledi sodelavcu med delom, ki jo uporabljamo za podpiranje strokovnega razvoja učiteljev in strokovnih delavcev. Te aktivnosti so predstavljale temeljno fazo celotnega projekta. Pri *senčenju* je skupno sodelovalo 45 strokovnih delavcev iz 11 storitev in 5 partnerskih držav. Razdelili smo ga na dve osrednji fazi:

- *gostovanje* tujih gostov,
- *obiskovanje* vrtčevskih storitev v tujini.

V vsaki sodelujoči državi je med fazo gostovanja prispela majhna delegacija sodelavcev iz drugih partnerskih držav in gostovala pri lokalnih storitvah, katerih prakse s področja participacije – oblikovane in navadno izvedene v tem kontekstu – so jim bile vnaprej predstavljene.

Obisk storitev v tujini smo razdelili na tri faze:

- 1 priprave**, med katerimi so upravljavci (iz vsake države, sodelujoče pri *senčenju*) najprej na mednarodnem srečanju in pozneje pri svojih storitvah definirali cilje in podroben načrt obiska ter tako skupaj z raziskovalci prispevali k skupni vzpostavitvi orodij kot podpore pri senčenju.
- 2** Na potovanjih sodelavcev iz iste storitve na obisk storitve v tujini, katere zaposleni so gostovali v njihovi državi, je prihajalo do velikih razvojnih premikov. Med obiskom v tujini so strokovni delavci kritično opazovali in analizirali nekatere prakse participacije na lokalni ravni, pri čemer so posebno pozornost namenili svoji umestitvi v kontekst, obliki, izvedbi in ocenjevanju v okviru institucionalnega, političnega in izobraževalnega sistema, v katerem so jih oblikovali in razvili. Med fazami opazovanja so strokovni delavci uporabljali opazovalni list in vsakodnevno pisali dnevnik izvedenih aktivnosti.
- 3** Sledila je samoevalvacija senčenja, ki so jo strokovni delavci izvedli s posebnim kvalitativnim orodjem.

Omenjenim fazam je sledila faza prilagajanja in preizkušanja nekaterih praks participacije družin, opaženih v tujini, ki so bile prepoznane kot inovativne in zato primerne za prenos in ponovno prilagajanje. Skupno smo proučili in preizkusili 25 praks participacije, od katerih je interdisciplinarna mednarodna projektna koordinacijska skupina izbrala 15 najpomembnejših praks in jih vključila v pričujoči toolbox.

Poudariti je treba, da se lahko za 15 praks, predstavljenih v toolboxu, upravičeno zdi, da so že znane, ali da so na prvi pogled celo manj pomembne, če bi jih prilagodili v določenih kontekstih in z določenih vidikov (pedagoškega, družbenega in kulturnega).

Omeniti je treba tudi, da koncepta zanimive in inovativne prakse participacije z izobraževalnega vidika ni treba razumeti v absolutnem smislu, temveč v povezavi z znanjem in izkušnjami, ki si jih ob vsaki priložnosti izmenjajo skupine strokovnih delavcev, ki so sodelovale v procesu senčenja, s strokovnim znanjem drugih evropskih storitev predšolske vzgoje in izobraževanja ter s specifičnostjo njihovega družbenega, izobraževalnega in kulturnega konteksta ter njihovo kulturo participacije.

To pomeni, da pomembna dodana vrednost tega kompleta orodij leži v procesih, ki so vodili do

opredelitve, oblikovanja in umestitve v kontekst takšnih praks, kot tudi v izobraževalnih procesih in procesih usposabljanja, ki jih bodo te prakse morda sprožile v novih kontekstih, v katerih bodo izvedene. Fazo testiranja so spremljale in ocenjevale ekipe raziskovalcev iz vsake partnerske države ter zbirale podatke s pomočjo polstrukturiranih vprašalnikov za strokovne delavce in starše, opažanj ter analize dokumentov, ki so jih pripravili vzgojiteljski zbori ali delovne skupine.

Med zaključno fazo projekta so različni deležniki, določeni na lokalni in nacionalni ravni s strani vsakega partnerja, analizirali toolbox in njegovo vsebino.

V različnih državah smo organizirali številne dogodke, katerih cilj je bil izboljšati znanje deležnikov in analiza toolboxa, in sicer v obliki predstavitev na plenarnih zasedanjih, zasedanj posameznih storitev predšolske vzgoje in izobraževanja in diskusij med manjšimi skupinami strokovnjakov predšolske vzgoje in izobraževanja.

Čeprav so bila srečanja organizirana in izvedena različno po partnerskih državah projekta, je bil njihov skupni cilj zbiranje povratnih informacij o toolboxu med potencialnimi bralci in uporabniki.

Rezultat analize in ocenjevalnega procesa je bila splošna zbirka povratnih informacij, komentarjev in predlogov deležnikov glede prvega osnutka zbirke orodij, na podlagi katerih smo spremenili nekatere dele.

Toolbox je na splošno naletel na izredno pozitiven odziv, še posebno zaradi njegove ustvarjalne moči za delovne skupine na področju storitev predšolske vzgoje in izobraževanja, in sicer glede:

- refleksije, primerjave in samousposabljanje na področju njihovih zamisli in praks glede participacije družin;
- analize in pregleda njihovih praks participacije in pristopa do oblikovanja izobraževalnih praks in storitev;
- eksperimentiranja z novimi praksami participacije družin z motivacijo, da poiščejo izvedljive načine dela, umeščenega v kontekst in prilagojenega njihovim potrebam, virom in izobraževalnim ciljem.

Celotni proces je privedel do revidirane različice toolboxa, obogatene z velikim številom predlogov in prispevkov, ki zagotavljajo, da je to orodje relevantno, funkcionalno in razpoložljivo za dnevne aktivnosti storitev predšolske vzgoje in izobraževanja po Evropi